

ТАРАСОВ Василь Никифорович

Перший викладач історії і географії в Полтавському учительському інституті (1914–1917)

В.Н. Тарасов народився 20 березня 1887 р. в багатодітній сім'ї селянина Нижегородської губернії Росії.[1] У 1906 році закінчив духовну семінарію в Нижньому Новгороді й зумів вступити на історико-філологічний факультет Казанського університету. Після його закінчення в 1910 році (з дипломом 1-го ступеня і званням учителя історії середніх навчальних закладів), все життя пропрацював на ниві освіти, зокрема, займався підготовкою майбутніх учителів.

Два роки він працював наставником в Кунарській учительській семінарії, а з 1912 р. — в Єкатеринбурзькому вчительському інституті (на Уралі); був лектором з методики навчання історії й географії на курсах для підготовки «неповноправних» учителів вищих початкових училищ.

Став штатним викладачем історії і географії відкритого восени 1914 року Полтавського учительського інституту, і працював у ньому до 25.09.1917 року. Директор інституту О.К. Волнін так характеризує В.Н.Тарасова попечителеві округу: "...видный /../ и осведомлённый преподаватель своих предметов, особенно истории, и потому пользуется любовью учащихся и популярностью среди них; на службе усердный работник, /../ общителен и услужлив /../".

Викладав курси загальної та російської історії з методикою їх навчання; загальної та російської географії з методикою їх навчання. Відповідно до програмних вимог, та виходячи з особистості викладача, курс географії в інституті був, скоріше, переважно країнознавчого і політекономічного змісту.

А.С. Макаренко так пише про знання наук, основи яких викладав в Полтавському учительському інституті В.Н. Тарасов: «Географію знаю чудово»; «Історія мій любий предмет» [2].

Василь Никифорович написав спогади про діяльність інституту в цілому і про А.С. Макаренка, як його видатного випускника, зокрема. Ці спогади покладені в основу кількох історичних нарисів про перший період існування нашого закладу (звичайно, після їхнього критичного переосмислення авторами та співставлення з іншими джерелами інформації).

Відомо також, що В.Н.Тарасов викладав історію та був головою педагогічної ради полтавської жіночої гімназії Н.О.Старицької (на її місці зараз новий корпус Педуніверситету та середня школа № 6). У 8-му педагогічному класі гімназії викладав педагогіку, історію та методику її навчання.

У зв'язку з вимогою більшості вихованців Полтавського учительського інституту з нового 1917/1918 навчального року перейти на українську мову викладання, майже всі викладачі прийняли рішення покинути його й попросили про призначення в аналогічні інститути з російською мовою викладання. Якраз в цей час міністерство народної освіти Тимчасового уряду організувало ряд нових учительських інститутів у Росії. В один із них – Тверський, – 28 серпня 1917 року В.Н.Тарасов отримав направлення міністерства.

Важко сказати напевне, але можливо до цього призначення мав відношення В.І. Вернадський, який з весни 1917 р., як видний діяч конституційно-демократичної партії, очолював комісію з навчальних і наукових закладів міністерства освіти. Відомо, що саме він лобював відкриття Тверського учительського інституту, і разом з тим, був пов'язаний родинними зв'язками з Полтавою. Процеси українізації в Полтаві Вернадський зустрів досить вороже, тож можливо й допоміг росіянину-історикові з Полтави знайти нову посаду в Росії (між іншим, за грою випадку, саме в Полтаву Вернадський всього через декілька місяців сам утече від більшовиків, які захоплять владу в Петрограді).

В.Н. Тарасов ще 8 вересня 1917 р. був присутній на останньому засіданні педагогічної ради старого складу в Полтавському учительському інституті, оскільки реально аналогічний заклад у Твері був відкритий тільки 2 листопада 1917 р. З цим закладом у подальшому пов'язані 34 роки роботи Василя Никифоровича. Він не став видатним ученим. Але належав до категорії знаючих і порядних викладачів, щиро відданих професії, про яких у пам'яті студентів і колег залишаються найтепліші спогади [3, 4].

І так, В.Н. Тарасов був призначений на посаду викладача історії та географії словесно-історичного відділення Тверського учительського інституту (який пізніше став Калінінським педагогічним інститутом; а зараз – Тверський державний університет). Йому було доручено читання лекцій з історії культури стародавнього Сходу, Греції та Риму й заняття з методики навчання історії. Пізніше він проводив заняття зі й стародавньої історії, географії та політекономії. Для студентів ним був укладений «Історико-географічний довідник із стародавньої історії», написана методична стаття «Використання карти на уроках стародавньої історії». Таким чином, він продовжував інтегративний підхід до формування історичних і географічних знань, започаткований ще під час роботи в Полтаві. У 1930-х роках завідував історичним кабінетом. 28.XII.1940 року рішенням Вищої Атестаційної комісії Наркомату освіти він був затверджений на посаді доцента кафедри загальної історії Калінінського педагогічного інституту. З цієї посади він і був звільнений на пенсію 9 вересня 1951 р., у віці 64-х років. Помер В.Н.Тарасов у віці 70 років, 10.X.1957 року.

Спогади Василя Никифоровича Тарасова:

Тарасов В.Н. В Полтавском учительском институте. (Из воспоминаний об А. С. Макаренко) // О педагогической деятельности А. С. Макаренко / Труды института теории и истории педагогики. Известия АПН РСФСР. – Вып.38. – 1952. — С.143-150.

http://makarenko-museum.ru/lib/Science/Sborn/Izvestia_APN_o_ped_deyat_ASM_1952.pdf

Тарасов В.Н. В Полтавском учительском институте // Воспоминания о Макаренко. [Сб. мат.] – Л.: Лениздат, 1960. – С. 41-49 (*Примітка: скорочений варіант попередньої статті*).

Джерела інформації про В.Н. Тарасова

1. Российский государственный исторический архив. — Ф. 1349 — Оп. 2. — Д. 562. — Л. 38-41, 62-63
<http://fguria.ru/showObject.do?object=115844217>
2. Личное дело студента А. Макаренко. Новые архивные материалы / Н. Лялин // «Учительская газета» — №11 от 23 марта 2004 года. <http://www.ug.ru/archive/3336>
3. Серёгина И.Г. Исторический факультет Тверского государственного университета // Вестник Тверского государственного университета. Серия: История. —2007. —№ 20 (48). —С. 3 - 9.